

Regeringskansliet
Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm
m.registrator@regeringskansliet.se
med kopia till
annika.lofgren@regeringskansliet.se

FRÅN VÄRDEKEDJA TILL VÄRDECYKEL– så får Sverige en mer cirkulär ekonomi

M2017/00779/Ke

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig över betänkandet Från värdekedja till värdecykel (SOU 2017:22).

Sammanfattning

Länsstyrelsen ser positivt på utredningens förslag och vill särskilt lyfta fram följande:

- Tillsättning av en tidsbegränsad delegation för cirkulär ekonomi är bra.
- Förslagen för att öka tillgängligheten till bilpooler är bra. Därutöver finns behov av att skapa liknande möjligheter för lastcykelpooler. Vidare bör regelverket ändras så att nationella och regionala infrastrukturmedel får användas för att underlätta för bilpooler och lastcykelpooler.
- Det är ett välkommet och bra förslag att ändra avfallsförordningen så att kommunernas skyldighet även omfattar information om hur hushållen kan förebygga uppkomsten av avfall. Det bör även omfatta möjligheten att göra utvecklingsinsatser inom avfallsförebyggande.
- Utredningen borde ha uppmärksammat att avfallshantering och avfallsförebyggande aktiviteter kräver mark och utrymme nära de boende för att fungera resurseffektivt. Dessa frågor behöver lyftas in i den kommunala planeringen i såväl översiktsplan som detaljplan.

Övergripande synpunkter

Utredningen är ett mycket bra första steg i riktning mot en mer cirkulär ekonomi för konsumentmarknaden. Framöver behövs insatser som även styr mot cirkulär ekonomi på producentsidan. Behovet framgår tydligt när utredningen konstaterar att företag som säljer nya produkter endast påverkas marginellt av de förslag som lagts. Det är således ingen självklarhet att ökad återanvändning leder till motsvarande minskning av nykonsumtion. Det kan

istället finnas en risk att samhället får två parallella flöden, ett linjärt och ett cirkulärt medan själva uttaget av naturresurser förblir för stort.

Det finns ett fortsatt behov av styrmedel som fördyrar icke förnybara jungfruliga råvaror, främjar hållbara transporter samt medför strängare lagkrav på produkters livslängd, innehåll och utformning.

Nedan följer Länsstyrelsens synpunkter på förslagen i betänkandet.

9 Förslag: Nationell samverkan och en delegation för cirkulär ekonomi

Länsstyrelsen ser positivt på att tillsätta en tidsbegränsad delegation för cirkulär ekonomi. Det har länge behövts ett forum där kommuner som tar hand om en stor del av det konsumentproducerade avfallet kan möta producenterna kring frågor om avfallsminimering, återbruk och återvinning.

Vi vill uppmärksamma att det finns särskild kompetens i Västra Götaland som delegationen kan ha stor nytta av. Göteborg Stad har lång erfarenhet av att arbeta avfallsförebyggande och vid Högskolan i Borås/Science Park finns unik kompetens inom området cirkulära textilier.

14 Öka tillgängligheten till bilpooler

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att öka tillgängligheten till bilpooler. De föreslagna förändringarna av lagstiftningen är nödvändiga för att möjliggöra allmänt tillgängliga bilpooler samt att kommunerna ska få möjlighet att reservera platser för bilpooler på kommunal mark.

Länsstyrelsen menar att det också samtidigt behöver skapas liknande möjligheter för lastcykelpooler. Möjligheten att klara sig utan bil ökar om det finns tillgång till lastcyklar. Det behöver även upplåtas särskilda och säkra parkeringar avsedda för lastcyklar vid större butiker och i bostadsområden. Idag finns endast ett fåtal sådana parkeringar.

Ökade möjligheter till lastcykeltransporter är bra för den lokala handeln och gynnar en mer socialt och ekologiskt hållbar stadsmiljö vilket bidrar till såväl miljömål som andra mål inom Agenda 2030.

Länsstyrelsen anser att regelverket behöver ändras så att det blir tillåtet att använda nationella och regionala infrastrukturmedel för att underlätta för bilpooler och lastcykelpooler. Denna typ av åtgärder är typiska steg 1- och steg 2-åtgärder i den så kallade fyrstegsprincipen som är vägledande för infrastrukturplaneringen i Sverige.

15 Inför skattereduktion för hyr-, begagnat- och reparationstjänster

Länsstyrelsen ställer sig bakom insatser som bidrar till ökad tjänsteförsäljning och bedömer att en skattereduktion kan vara ett steg på vägen.

Utredningen lyfter vikten av en ökad sysselsättning och en möjlighet för enklare jobb. Länsstyrelsen vill också lyfta fram vikten av en professionell hantering vid uppdatering av produkter. För att komma närmare en cirkulär ekonomi behövs särskild utbildning av designer och produktutvecklare samt att tillverkningsföretagen ställer om till cirkulära affärsmodeller. Ett framgångsrikt arbete som säkerställer en professionell hantering av material och produkter genom hela värdecykeln har även potential att bli en viktig exportfördel för Sverige.

Utredningen beskriver att det största hindret för ökad återanvändning och reparation är att prissättningen idag premierar nyköp. Det är billigt att köpa nytt eftersom de miljörelaterade kostnaderna inte är inkluderade i priset. En prissättning som tar miljömässiga och sociala hänsyn skulle på allvar gynna en marknad för att hyra, köpa begagnat och reparera. För det behövs en produktlagstiftning som ställer krav på hög kvalitet, ökad livslängd, goda möjligheter för reparation, materialåtervinning och låg miljö- och hälsopåverkan samt liten åtgång av icke förnybara jungfruliga råvaror. Den behöver även omfatta regler för social hållbarhet, till exempel respekt för mänskliga rättigheter i de länder där varorna tillverkas.

16 Underlätta för hushållen att förebygga avfall

Länsstyrelsen är mycket positiv till förslaget att kommunerna får en skyldighet att informera hushållen om hur de kan förebygga avfall, finansierat genom renhållningsavgiften. Det är ett viktigt steg mot ett mer systematiskt arbete för minskade avfallsmängder.

Länsstyrelsen anser att utredningens förslag bör kompletteras med att kommunerna även ska få använda renhållningsavgiften för att finansiera utvecklingsåtgärder för att förebygga hushållsavfall. Exempel på detta är att ge förutsättningar för delning, lånesystem och öppna verkstäder, samarbeten med lokal detaljhandel för att minska förpackningsavfall och matsvinn, samverka med bostadsbolag för att skapa utrymmen i bostadsområden för cirkulära lösningar och samverka med fastighetsägare för att få till attraktiva affärslägen för secondhand-handel samt andra former av utvecklingsarbete. I utredningen beskrivs forskningsresultat som visar vikten av att underlätta för beteendeförändringar, men detta avspeglas inte i förslagen.

Det är en brist att utredningen inte belyser att avfallshantering och avfallsförebyggande verksamheter bör vara en del av kommunernas strategiska fysiska planering. Idag behöver hushållen ofta bil både för att kunna lämna olika sorters avfall till rätt behandling och produkter till återbruk. I kommunernas översiktsplaner behöver redovisningen av teknisk försörjning även tillgodose tillgången till återvinningscentraler och kretsloppsparker nära boendet. I detaljplaner för bostäder och verksamheter behöver även plats och utrymmen för avfallsförebyggande aktiviteter lyftas in.

I kapitel 16 som handlar om att underlätta för hushållen att förebygga avfall finns under rubriken *Tydliggör kommunens roll* följande mening: ”Det

förtjänar att påpekas att kommunen i sin roll att informera medborgarna har skyldighet att på likvärdigt sätt informera om alla seriösa aktörer på området som är verksamma i kommunen” (s. 292). Länsstyrelsen menar att detta är att övertolka kommunens ansvar i den föreslagna ändringen av avfallsförordningen. Det skulle innebära en orimlig arbetsinsats om kommunerna aktivt måste söka rätt på alla aktuella verksamheter samt hålla denna information uppdaterad. En skyldighet för kommuner att peka ut vilka aktörer som ska anses seriösa är dessutom olämpligt ur ett konkurrensperspektiv, eftersom det i praktiken kan innebära marknadsföring av vissa aktörer framför andra.

Länsstyrelsen anser att biogas borde ha uppmärksamrats i utredningen eftersom den är ett särskilt gott exempel på cirkulär ekonomi i praktiken då den kan hantera flera problem på en gång. I Västra Götaland är utsortering av matavfall som rötas till lokalt producerad biogas en prioriterad fråga. Satsningen innebär även att biogödseln från lokala biologiska avfall kan ersätta importerad handelsgödsel och därmed cirkulera näringsämnen tillbaka till jordbruksmarken.

17 Förebygga avfall i statliga och kommunala verksamheter

Länsstyrelsen är mycket positiv till förslagen att förebygga avfall från offentliga verksamheter. När myndigheter själva är föregångare och ställer om, kommer det utöver minskade avfallsmängder också att ge trovärdighet i kontakterna med hushåll och företag.

Erfarenheten från Göteborgs Stad, som var först i landet med att bredda det avfallsförebyggande arbetet i den egna verksamheten, är goda. För kommunen har det utöver miljövinster inneburit minskade kostnader för inköp och avfallshantering.

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att Upphandlingsmyndigheten ska ges i uppdrag att utveckla mått och kriterier för cirkulär upphandling. Vi vill gärna ha ett förtydligande i förslaget om att detta även omfattar kriterier för att förebygga avfall, återanvända och återvinna.

Länsstyrelsen stödjer förslaget att regeringen bör överväga ett tidsbegränsat ekonomiskt stöd för strategiskt arbete med att förebygga avfall i kommunens verksamheter. Det kan hjälpa många kommuner att komma igång.

18 Stärk rätten att reklamera undermåliga produkter

Länsstyrelsen är positiv till förslaget att stärka rätten för att reklamera undermåliga produkter. Vi menar dock att det för att minska avfallsmängderna och få en mer cirkulär ekonomi framför allt behövs en skärpt produktlagstiftning. I framtiden behöver produkterna hålla längre, gå att reparera, inte innehålla farliga kemikalier och vara materialsnåla.

19 Stärk förtroendet och öka rättssäkerheten inom begagnathandel och delning

Länsstyrelsen delar uppfattningen att det behövs ett certifieringssystem och en uppförandekod för aktörer på begagnatmarknaden. Vi anser vidare att detta även behövs för de som samlar in till välgörenhet. Idag är det till exempel inte förenligt med kommunallagen att ställa krav på att textilinsamlare ska ha 90-konto för att få ställa insamlingsbehållare på kommunal mark.

Detta yttrande har beslutats av länsöverdirektören Lisbeth Schultze, efter föredragning av projektledaren Birgit Nielsen vid miljöskyddsavdelningen. I den slutliga handläggningen av ärendet deltog regionplanehandläggaren Johanna Stenberg, länsmiljöingenjören Jan Mastera, länsjuristen Jessica Nilsson och miljöskyddsdirektören Ulrika Samuelsson.

Lisbeth Schultze

Birgit Nielsen

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.